

mito skupinami má už zřejmě Štáb partyzánského hnutí ukrajinské fronty spojení a vůdcové, kteří nedávno odtamtud přišli a s nimiž mimochodem už generál Pika mluvil, čekají jen na podporu dodáním zbraní a na přímý rozkaz k bojovým akcím.

Fierlinger dodal, že jako odpověď na tento poněkud poplašený dotaz československé vlády poslal už telegram, v němž vysvětlil, že štáb ukrajinské fronty, pokud je mu známo, od začátku koordinoval své akce týkající se rozvoje partyzánského hnutí s velením československého sboru. Obavy československé vlády jsou tedy nepodložené a mohou být vysvětleny pouze bezdůvodným podezřením, že sovětské velení má jakési zvláštní úkoly, lišící se od úkolů, které si vytyčuje osvobozenecká armáda vstupující na území Československa.

V souvislosti s touto zprávou zeptal jsem se Fierlingera, jak široce se již ve skutečnosti rozvinul na Slovensku partyzánský boj. Fierlinger odpověděl, že se podle jeho informací a podle informací generála Píky boj v podstatě ještě nerozvinul, že jsou pouze připraveny kádry a vytvořeny některé skupiny pro rozvíjení tohoto boje.

Vyjádril jsem proto údiv nad tím, proč československá vláda vyslovuje obavy, pokud jde o vedení tohoto boje, když boj sám zatím ve skutečnosti ještě nezačal.

Fierlinger se zasmál a řekl, že se část československých reakčních činitelů zřejmě velmi obává, že československý lid se chopí zbraní a sám začne vyhánět Němce ze své země.

V odeslaném telegramu Fierlinger též píše, že žádost československé vlády k vládě britské o dodání zbraní záložním slovenským jednotkám vyvolala u něho rozpaky. Píše, že je to stejně neobvyklé, jako kdyby se de Gaulle obrátil k Sovětskému svazu se žádostí, aby shodil zbraně na pomoc francouzským partyzánům.

Dotýkaje se této otázky, Fierlinger se mě ptal, zda jsme dali Angličanům nějakou odpověď na jejich nůtu o zásobování slovenských partyzánů britskými zbraněmi a jaký byl obsah této odpovědi. Řekl jsem, že pokud je mi známo, odpověděli jsme jim. V odpovědi jsme prohlásili, že otázku vystoupení dvou slovenských divísi zkoumáme a že dokud nebude prozkoumána, nemůžeme sdělit své definitivní stanovisko k návrhu, o němž nás britská vláda informovala.

V závěru rozhovoru odevzdal mi Fierlinger několik nót týkajících se některých drobnějších otázek.

V. Zorin

Československo-sovětské vztahy v době Velké vlastenecké války, Praha 1960, dok. č. 94, str. 166 a 167.

[38]

1944, srpen.¹ Slovensko. — *Manifest spojených oddílů slovenských partyzánů, vyzývající slovenský lid k přípravě celonárodního ozbrojeného povstání proti nacistickému Německu a luďáckému režimu, k ozbrojenému boji za svobodné, rovnoprávné Slovensko v svobodném, demokratickém Československu.*

Roduverní Slováci!

Slovenskí muži a ženy, bratia a sestry!

Nemci a Maďari, ktorí pred 5 rokmi za pomoci bratislavských zrádcov okyptili a zotročili Slovensko, stoja teraz pred neodvratnou katastrofou.

¹ Leták s manifestem vydal v polovině srpna r. 1944 štáb partyzánské brigády Čapajev. Spolu s dalšími výzvami, letáky a nařízeními ho rozšiřovali partyzáni a ilegální pracovníci na východním Slovensku, kde v létě a na podzim r. 1944 rozvíjela brigáda Čapajev bojovou činnost. (Partyzánské hnutí v Československu za druhé světové války, str. 179n.)

Červená armáda, ktorá ženie nemecké a maďarské hordy, došla k hraniciam Československa, ku Karpatskej Ukrajine a k východnému Slovensku. Po boku Červenej armády prichádza k nám z východu i československý armádny sbor, v radoch ktorého bojuje mnoho Slovákov, ktorí prešli k Červenej armáde a k sovietskym partizánom a vstúpili potom do československého vojska. Červená armáda k nám prichádza ako osloboditeľka, aby nám pomohla vyhnať cudzích votrelcov a zradcov a umožnila nám budovanie nového národného a štátneho života, života slobodného a demokratického. Dni nemeckého a maďarského panstva sú zrátané, uderila hodina oslobodenia a účtovania.

Stojíme pred oslobodením Slovenska z nemeckej nadvlády a pred svrhnutím režimu zradcov, ktorí Slovensko hanebne zapredali Nemcom a Maďarom.

Stojíme pred oslobodením slovenského územia, ktoré bolo od Slovenska odtrhnuté, pred oslobodením Košíc, Lučenca, Šurian, Nových Zámkov, Petržalky a Devína, pred znovusjednotením Slovenska.

Stojíme pred oslobodením a znovuzriadením demokratickej Československej republiky so slobodným a rovnoprávnym Slovenskom.

My, roduverní Slováci bez rozdielu politického smeru a náboženského vyznania, sme dospeli k presvedčeniu, že i pre slovenský národ nadišla teraz chvíľa, aby povstal ako jeden muž a so zbraňou v ruke² uderil proti cudzím votrelcom a ich zradným pomahačom z radov bratislavskej vlády.

Dali sme sa preto do kopy, vytvorili sme partizánske oddiely, opatrili si zbrane, vyšli do hôr a lesov, odkiaľ vedieme proti Nemcom, Maďarom a zapredancom neúprosný boj. Konáme tak podľa príkladu tých Slovákov, ktorí na sovietskej Ukrajine, v Bielorusku a na Kryme prešli k sovietskym partizánom, spolu s nimi bili Nemcov a Maďarov a vracajú sa teraz domov ako víťazi v radoch československého vojska. A považujeme za svoje právo a povinnosť vyzvať všetkých roduverných Slovákov, všetkých ozajstných slovenských národovcov, aby konali ako my.

Slovenskí vojaci a dôstojníci, slovenská mládež!

Bratislavská vláda postavila slovenskú armádu plne do služieb Nemcov. Dost' už tejto hanby! Prechádzajte organizovane a so zbraňou v ruke k slovenským partizánom. Tvorite

² Úspechy Sovětského svazu v gigantickém střetnutí s nacistickým Německem, zkušenosti širokých mas slovenského lidu s luďáckým režimem, pomoc SSSR čs. odboji a vytrvalá agitační i organizátorská činnost komunistů přinášející své ovoce: v červenci a v srpnu r. 1944 dozrává na Slovensku revoluční krize. Masový rozvoj partyzánského hnutí (jemuž KSS dala veškerou politickou, organizační i materiální podporu a který dostal významný impuls na konci července a na začátku srpna 1944 vysláním organizátorských skupin ze Sovětského svazu podle dohody moskevského vedení s ÚV KS Ukrajiny), rozklad velké části slovenské armády a častý přechod jednotek, vyslaných proti partyzánům, na stranu bojovníků proti fašismu, skutečnost, že velká část příslušníků četnictva přestala být oporou fašistického režimu, sympatisující s antifašisty a podporující jejich bojovou činnost, zřetelný rozklad luďácké strany a jejích přidružených organizací, především na venkově, postupující alibismus celého státního aparátu a takřka veškeré luďácké buržoazie, to vše vytváří podmínky pro vznik celonárodního ozbrojeného povstání proti fašismu za situace, kdy se sovětsko-německá fronta přibližuje k území Československa. V druhé polovině srpna se rozhořela na území od Nitry až po východní hranice Slovenska partyzánská válka, jež přerůstala živelně v povstání.

Zároveň byly dokončovány poslední přípravy k uskutečnění plánu vojenského vystoupení slovenské armády.

Tento plán, vypracovaný vedením KSS a schválený ilegální Slovenskou národní radou, počítal se dvěma možnostmi: povstání mělo vypuknout buď v okamžiku zvoleném povstalcí na základě dohody se Sovětskou armádou, anebo ve chvíli, kdy se nacistická armáda pokusí vojensky okupovat Slovensko. V obou možnostech hrála hlavní roli koordinace povstaleckých akcí s plány a bojovou součinností sovětských jednotek.

Proto vedení KSS i Slovenská národní rada vyčkávaly s pokynem k zahájení akce na návrat delegace (Šmidke—Ferjenčík), která se zdržela v Sovětském svazu déle, než se původně předpokládalo. Proto také se G. Husák, který v době nepřítomnosti Šmidkeho stál v čele ilegální KSS, snažil koordinovat činnost partyzánů s celkovým plánem povstání a dosáhnout toho, aby se dočasně nepodnikaly velké bojové akce, které by měly za následek okamžitou vojenskou okupaci Slovenska. Nedostatek koordinace způsobil, že všechny prafněnky protifašistického hnutí se nemohly naráz slít do jednoho společného řečiště a že povstání nebylo započato v okamžiku pro jeho úspěch nejvhodnějším.

sami nové partizanské oddiely a ozbrojené družiny a zaopatrite pre nich výstroj a výzbroj z vojenských skladov. Nečakajte, až vás Nemci odzbroja a zaradia do pracovných a trestných oddielov. Udríte proti nim sami a ničte všemožne nemeckú vojnovú mašinu.

Slovenskí štátni a verejní zamestnanci!

Bratislavská vláda chce Nemcom vydať Slovensko k úplnému vyrabovaniu a spustošeniu. Vaša národná povinnosť vám velí, aby ste sa proti tomu zo všetkých síl postavili. Nepočúvajte rozkazy Nemcov a bratislavskej vlády! Vykonať rozkazy a pokyny národných výborov! Pomáhajte slovenskému obyvateľstvu v jeho boji proti všetkým vojenským opatreniam Nemcov a zradcov! Všetkými prostriedkami podporujte slovenské národne-oslobodzovacie hnutie a hlavne partizanské oddiely.

Slovenskí robotníci, roľníci, živnostníci a príslušníci inteligencie!

Vystúpte sme v jednotnom národnom fronte za skoré oslobodenie Slovenska. Organizujte a podporujte všade partizanské oddiely a ozbrojené družiny! Tvorte v každej obci, v každom meste a v každom okrese národné výbory, ako jednotné vedúce orgány národného boja proti okupantom a zradcom. Štrajkami, sabotážou, diverznými a ozbrojenými akciami ochromte chod nemeckého vojnového aparátu na slovenskom území!

Roduverní Slováci, muži a ženy, bratia a sestry!

Uderila hodina posledného veľkého boja za oslobodenie našej drahej vlasti z jarma cudzích votrelcov a zapredancov. Slovenský ľud ukáže, že v tomto boji čestne obstoí po boku bratov Čechov a karpatských Ukrajincov. Slovenský ľud svojim bojom dokáže, že je hoden obetí, ktoré pre jeho oslobodenie prináša slávna Červená armáda.

Slováci, hor sa do boja!

Za slobodné, rovnoprávne Slovensko v slobodnom, demokratickom Československu.

Spojené oddiely slovenských partizánov

AÚD KSS Bratislava. Fond 8, inv. j. 29. Tišť. leták. — Též Historie a vojenství, čís. 3/1959, str. 429. Faksimile orig. dok.

[39]

1944, 23. srpen. Moskva. — Návrh směrnic moskevského vedení Komunistické strany Československa slovenskému vedení komunistické strany o úkolech národně osvobozenického hnutí na Slovensku.¹

¹ Původ a osudy tohoto cenného a závažného dokumentu, jehož fotokopie byla získána z archívu IML v Moskvě, nejsou známé a je možno se domýšlet pouze ze souvislostí a z rozboru dokumentu samotného. Jde nepochybně o materiál vypracovaný moskevským vedením KSČ, není však známo, pro jaký účel (nahore na první straně dokumentu je napsáno strojem „3 exempl.“). Datování je určeno podle údaje, který je zapsán na konci dokumentu.

Domníváme se, že dokument byl vypracován na (anebo po) jedné z prvních porad moskevského vedení KSS K. Šmidkem. Jak známo, byl K. Šmidke vyslán domácím ilegálním vedením KSS a ilegální Slovenskou národní radou do Moskvy, aby seznámil příslušné sovětské orgány a zahraniční vedení KSČ (pro ně přivezl obsáhlou zprávu V. ilegálního ÚV KSS ze 7. 7. 1944) s plány a stavem příprav na celonárodní povstání a dojednal s nimi součinnost Sovětské armády. Soudruh Šmidke informoval moskevské vedení KSČ velmi podrobně